

Posljednji rad Zbornika »Juraj Križanić« (157–205) djelo je Ivana Goluba. Kao što je razvidno iz samog naslova, u radu se prikazuje životni put i djelovanje znamenitoga hrvatskoga pisca i jezikoslovca Jurja Križanića. U radu je autor sintetizirao temeljne odrednice vezane uz Križanićevo obrazovanje, intelektualno i stručno formiranje, svećeničke dužnosti te istaknuo njegova najvrednija djela. Na kraju rada sadržana je i bibliografija radova o Jurju Križaniću.

Maja Katušić

Povijesni prilozi, god. XXXII, br. 46, Hrvatski institut za povijest, Zagreb, 2014., 452 str.

Uobičajenim ritmom izlazenja u 2014. godini objavljena su dva broja *Povijesnih priloga*, a drugi broj koji se ovdje prikazuje sadrži deset priloga. Prvi rad »Baranke u Dubrovniku: Matična komuna u izjavama njihove posljednje volje (XIV. – XV. stoljeće)« (7–46) napisao je Savo Marković. U članku se razmatra nekoliko oporuka s kraja 14. i prve polovice 15. stoljeća pohranjenih u Državnome arhivu u Dubrovniku. Oporuke su dale sastaviti stanovnice građa Dubrovnika, rodom Baranke. Analizom te dosad neobjavljene građe ukazuje se na povezanost oporučiteljica s komunom iz koje su potjecale, ali daje se i mnoštvo podataka o društvenoj povijesti toga razdoblja. Prilog radu su prijepisi dvaju oporuka.

Ozren Kosanović člankom »Obrtnički šegrti i pomoćnici te služinčad u Rijeci prve polovice 15. stoljeća« (47–67) daje doprinos istraživanju pravnog, društvenog i materijalnog položaja obrtničkih šegrti i pomoćnika te služinčadi prve polovice 15. stoljeća. Autor prikazuje dob šegrti pri stupanju u nauk, trajanje nauka, plaće obrtničkih šegrti i pomoćnika, kao i običaje u gradu vezane uz njih, podrijetlo i plaću sluga i sluškinja te njihova prava. Okosnicu istraživanja čini jedina sačuvana notarska knjiga za grad Rijeku za razdoblje 15. stoljeća gradskog notara i kancelara Antuna de Renna iz Modene.

U prilogu »Nikola Modruški *avant la lettre*: Društveno podrijetlo, akademski put i počeci crkvene karijere (uz prilog o slučaju živog mrtvaca u Senju)« (69–94) Luka Špoljarić preispituje uvriježena mišljenja o početnome razdoblju života biskupa Nikole Modruškoga u širem društveno-političkom kontekstu. Time je rad također doprinos poznavanju obrazovanja dalmatinskih studenata u okviru Mletačke Republike te odnosa Frankapana prema Crkvi od 1437. do 1464. godine. Napoljetku, ukazuje se na dosad nepoznati autografski zapis Modruškoga o slučaju živog mrtvaca u Senju kao jedinom sačuvanom literarnom izvoru o tome fenomenu.

Djelovanjem franjevca trećoredca Šimuna Klimantovića bavi se Branimir Brgles u radu »Sklapanje povijesne slike svijeta u Kronici Šimuna Klimantovića« (95–128). Autor kroz Kroniku daje uvid u unutarnji svijet Klimantovića, ali i razmatra problematiku kolektivnog pamćenja i »umijeća pamćenja«. U radu je objavljena i cjelovita transkripcija Klimantovićeve kronike.

Nove vijesti o doseljavanju morlačkoga stanovništva na područje šibenske Zagore potkraj dvadesetih i početkom tridesetih godina 16. stoljeća iznosi Kristijan Juran u prilogu »Dosljanje Morlaka u opustjela sela šibenske Zagore u 16. stoljeću« (129–160). Utvrđuje

porijeklo i prostorni razmještaj pojedinih morlačkih skupina (katuna), a posebna se pozornost posvećuje zakupničkim ugovorima koje su njihovi glavari sklopili s vlasnicima sela i pašnjaka, odnosno šibenskim zemljoposjednicima.

Zlatko Kudelić u radu »Crkvene unije tijekom vladavine Leopolda I. i Josipa I. (1657.–1711.): ideje, planovi i dosezi« (161–222) analizira rasprave i prijedloge o uniji pravoslavnih i protestantskih kršćana s Katoličkom crkvom koji su se pojavili u Habsburškoj Monarhiji i Europi (1657. – 1711.). Uz navedeno, u radu se razlaže i vjerska politika habsburških vlasti prema pravoslavnim kršćanima na području Ugarsko-Hrvatskoga Kraljevstva, posebice Hrvatsko-slavonske vojne krajine.

Polazeći od teorijskih postavaka historijske imagologije, Marko Šarić rasvjetljuje predodžbe Dositeja Obradovića o Dalmaciji i njezinu morlačkom stanovništvu u unutrašnjosti (»Dositejevo viđenje Dalmacije i fenomen morlakizma: prilog historijskoj imagologiji«, 223–256). Središnji je problem članka omjer u kojem su mentalni stavovi prosvjetiteljske epohe i specifični sociokulturni kontekst prostora »morlačke« Dalmacije utjecali na Dositejevo stvaranje te oblikovanje slika i predodžaba o narodu i zemlji. Autor problematizira dva Dositeja – »mladog« pod utjecajem crkvene tradicije i »zrelog« pod utjecajem prosvjetiteljskih ideja.

»Lošinjanin Petar Vicko Petrina (1750. – 1829.), zapovjednik mletačkih ratnih brodova koncem 18. stoljeća« (257–286) članak je Lovorke Čoralić i Filipa Novosela. Rad je utemeljen na izvornoj arhivskoj građi pohranjenoj u Archivio di Stato di Venezia iz zbirke *Provveditori all'Armar*. U uvodnome dijelu rada autori iznose osnovne podatke o razvoju lošinjskog pomorstva i brodarstva, kao i o obitelji Petrina te njezinim članovima. U glavnome dijelu rada raščlanili su sastav brodske posade ratnih brodova *Cibelle* i *Pallade* u vrijeme zapovjedništva Petra Vicka Petrine (1750.–1829.). Posebnu su pozornost pridali onim članovima posade koji su potjecali s istočne obale Jadrana.

Marija Gjurašić je u svrhu pravilne interpretacije podataka iz katastra Franje I. analizirala dokumente koji su pratili njegov nastanak u prilogu »Zemljišna izmjera i ustroj *Stabilnoga katastra* Franje I. u Dalmaciji prema Carevu patentu iz 1817. godine i *Katastarskome i mjerničkome napatku* iz 1820. godine« (287–358). Riječ je o patentu iz 1817. godine i Katastarskom i mjerničkom napatku iz 1820. godine. U prilogu je autorica iznijela pripremu i način provedbe zemaljske izmjere te uvođenje Stabilnog katastra Franje I. na području Habsburške Monarhije, posebice u Dalmaciji.

Posljednji je rad ovog broja »Povijest i rodoslovlje plemenitih Krajača« (359–400) Željka Sirka. U radu se dokumentirano predstavlja povijest i rodoslovlje jednog starog roda plemenite općine Klokoča od kasnog srednjega vijeka do modernoga doba, a čija je sudbina reprezentativan primjer sudbine nižeg hrvatskog plemstva.

Na kraju ovog broja nalazimo rubrike »Prikazi« (401–428) s ukupno devet prikaza recenatnih izdanja, »Izvjешća« (429–435) s podacima o međunarodnom znanstvenom trijenalu *Grad hrvatskog srednjovjekovlja: Slika grada u narativnim vrelima – stvarnost i/ili fikcija* iz 2013. godine i okruglom stolu povodom obljetnice akademika Tomislava Raukara iz 2014. godine. Broj je zaključen rubrikom »In memoriam« (436–445), koja sadrži nekrologe u čast Jacquesa Le Goffa (1924. – 2014.) i Ennia Concine (1944. – 2013.).

Ana Biočić